

ZINĀTNES DZĪVE

ZINĀTNISKĀS PIEREDZES APMAIŅAS BRAUCIENS UZ BULGĀRIJU STARPTAUTISKĀ SADARBĪBAS PROJEKTA “IDENTITĀTE UN VĒRTĪBAS: KULTŪRAS MANTOJUMS KĀ RESURSS IDENTITĀŠU KONSTRUĒŠANAI” IETVAROS

2013. gada 18.–28. septembrī starptautiskā sadarbības projekta “Identitāte un vērtības: kultūras mantojums kā resurss identitāšu konstruēšanai” (*Identities and Values: Cultural Heritage as a Resource for Construction of Identities*) ietvaros (projekts tiek īstenots starp LU aģentūru “LU Latvijas vēstures institūts” un Bulgārijas ZA Etnoloģijas un folkloras institūtu un Etnogrāfijas muzeju (*Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum, Bulgarian Academy of Sciences*)) braucienā uz Bulgāriju devās Latvijas vēstures institūta Etnoloģijas nodaļas pētniece Anete Karlsona un zinātniskā asistente Lāsma Reinvalde. Brauciena mērķi bija:

- 1) vākt pētnieciskos materiālus par nemateriālā kultūras mantojuma (amatniecības tradīcijas, svētku un ieražu tradīcijas) izmantojumu kultūrvides un lokālās identitātes veidošanā mūsdienā Bulgārijā;
- 2) iepazīties ar jaunākajām metodoloģiskajām nostādnēm sadarbības projekta tematikā.

Brauciena laikā apmeklētas divas Bulgārijas pilsētas: Sofija un Veliko Tarnova.

UNESCO Nemateriālā kultūra mantojuma saglabāšanas Dienvidaustrumeiropas reģionālajā centrā (*Regional Centre for Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in the South-Eastern Europe under the auspices of UNESCO*) bija organizēta tikšanās ar projektā iesaistītajiem kolēģiem, lai iepazītos ar viņu jaunākajiem pētniecības virzieniem, kā arī prezentētu savas pētniecības tēmas. Tikšanās laikā tika apzināti aktuālie pētījumi etnoloģijā gan Latvijā, gan Bulgārijā. Tika pārrunātas turpmākās zinātniskās sadarbības iespējas – kopīgas konferences un publikācijas. Tika prezentēta arī 2013. gadā izveidotā dokumentālā

filma “*The Carpets of Chiprovtsi*” par mazu Balkānu ciematiņu, kurā saglabājusies unikāla un autentiska tehnoloģija īpaši ornamentētu un ar augu krāsvielām krāsotu paklāju darināšanā.

Vizītes laikā Sofijā tika apmeklēta zinātniski praktiska starptautiska konference, kas veltīta rokdarbu darināšanai un šīs nodarbes vietai mūsdienu sabiedrībā. Konferencē bija iespēja noklausīties referātus par tēmām, kas saistītas ar tradicionālo kultūru un mūsdienu sabiedrību, kā arī rokdarbu darināšanas saistību ar tradicionālajiem svētkiem. Pasākuma darba gaitā bija iekļauti ne tikai priekšlasījumi, bet arī dažādu tradicionālo rokdarbu tehniku demonstrējumu meistar-darbnīcas.

Vizītes ietvaros apmeklēti vairāki muzeji, piemēram, Etnogrāfijas muzejs, kurā bija iespēja aplūkot gan ekspozīciju par tradicionālo kāzu ieražu attīstību Bulgārijā, gan amatnieku darinājumus, noklausīties tradicionālās mūzikas paraugus.

Bulgārijas ZA Etnoloģijas un folkloras institūta bibliotēkā iepazīnāmies ar jaunākajām bulgāru kolēģu publikācijām, kā arī ar citiem, sadarbības projekta tematikai atbilstošiem pētnieciskajiem materiāliem.

Veliko Tarnovā, kas no 1185. līdz 1193. gadam bijusi Bulgārijas galvaspilsēta, uzturējāmies no 21. līdz 26. septembrim. Šai laikā varējām vērot Bulgārijas neatkarības dienas¹ svinības, kas notiek 22. septembrī. Visas dienas garumā norisa dažādi pasākumi: dievkalpojums baznīcā, gājiens, svinīgās uzrunas un ziedu nolikšana pie Mātes Bulgārijas pieminekļa, militārās parādes, kā arī dažādi priekšnesumi – koncerti, tradicionālās dejas, kas notika gan uz skatuves, gan ielās un kurās ikviens tika aicināts piedalīties. Neatkarības dienas noslēgumā bija gaismas un skaņas izrāde Tsarveta² kalnā.

Arī Veliko Tarnovā tika apmeklēti muzeji, kas saistīti ar vēsturi un etnogrāfiju. Aplūkojām gan ļoti moderno un interaktīvi veidoto privāto kultūrvēstures multimedialo centru, gan novada vēstures un

¹ Bulgārijas karaliste – konstitucionāla monarhija, kas tika izveidota 1908. gada 22. septembrī, juridiski pasludināja neatkarību no Osmaņu impērijas.

² Tsarvets ir viduslaiku cietoksnis, kas daļēji saglabājies līdz mūsdienām un atrodas kalnā ar tādu pašu nosaukumu. Tas tika izmantots kā Otrās Bulgārijas impērijas cietoksnis no 1185. līdz 1393. gadam, tajā atradās arī karaliskās ģimenes un patriarha pils.

citus muzejus. Etnogrāfijas muzejā līdztekus pastāvīgajai ekspozīcijai varējām iepazīties arī ar muzeja krātuvi.

Veliko Tarnovā bija lieliska iespēja redzēt, kā tradicionālā amatniecība tiek veiksmīgi izmantota tūrisma vidē, veidojot pozitīvu un interesi raisošu amatnieku ieliņas tēlu. Tajā vairākās darbnīcās, piemēram, nažu izgatavotāju, vara kalēju un vēl citās, strādāja amatnieki, kuri arodu bija pārmantojuši no savas dzimtas iepriekšējam paaudzēm.

Brauciena laikā tika apmeklēts dažus kilometrus no Veliko Tarnovas esošais ciemats Arbanasi. Šis ciemats senāk bija plaši pazīstams ar saviem amatniekiem, bet mūsdienās vienuviet skatāmi daudzi vēsturiskie un arhitektūras pieminekļi – 17. un 18. gadsimta baznīcas, nacionālā arhitektūra, kā arī ciematam raksturīgā tradicionālā dzīvesveida muzeji.

Brauciena laikā notika sarunas ar daudziem bulgāru etnologiem un muzeju darbiniekiem, apspriežot dažādas ar sadarbības projekta tematiku saistītas tēmas. Iegūti jauni salīdzināmie materiāli pētījumiem, kuri apliecina, ka nemateriālais kultūras mantojums un tā atbilstība ir nozīmīga sabiedrības kultūras dzīves sastāvdaļa. Gan amatniecības tradīcijas, gan svētku ieražas tiek izmantotas, lai veidotu un bagātinātu tautas identitātes izpausmes kā Bulgārijā, tā Latvijā.

Zinātniskās pieredzes apmaiņas braucienu finansiāli atbalstīja Latvijas ZA Starptautisko sakaru nodaļa divpusējo zinātniskās sadarbības līgumu ietvaros.

Lāsma Reinvalde, Anete Karlsona

TREŠĀ STARPTAUTISKĀ KONFERENCE
 “VEIDOJOT CITĀDO CAUR KARA PRIZMU:
 KONKURĒJOŠIE TĒLI AUSTRUMEIROPĀ
 (20. GS. 30.–50. GADI)” TARTU

Citādā tēls Centrālajā un Austrumeiropā, tā vizuālie risinājumi – izskats, konteksts, arī anotācija ir jautājumu loks, kas risināts Polijas Zinātņu akadēmijas Arheoloģijas un etnoloģijas institūta vadošā